

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Institutionen för svenska språket

VEM TROR DU ATT DU ÄR?
En konstruktionsgrammatisk undersökning

Tina From

Specialarbete, 7.5 hp
Svenska språket, fortsättningskurs SV1203
VT 2013
Handledare: Filippa Lindahl

Sammandrag

Den här uppsatsen har tagit sig an uttrycket, eller konstruktionen *Vem tror du att du är*. Uppsatsen har undersökt vilka ramar konstruktionen har att förhålla sig till för att behålla sin karaktär som retorisk fråga. Det är en retorisk fråga som till formen ser ut som en kvesitiv huvudsats, vilket innebär att den inleds med ett frågande pronomen. Konstruktionen bär dessutom på negativa undertoner som är baserade på någons agerande, vilket talaren uppfattar som dåligt.

För att undersöka konstruktionens möjligheter har den undersökts med hjälp av Språkbankens språkbruksverktyg Korp, vilket finns disponibelt digitalt via Göteborgs universitets hemsida. I Korp har fyra olika söksträngar använts för att undersöka konstruktionens struktur. Korpundersökningarna har gått ut på att undersöka vilka personliga pronomen, frågande pronomen, verb och om eventuellt substantiv eller egennamn kan ersätta det första frågande pronomenets plats. Resultatet av sökningarna visar att konstruktionen har visst utrymme för variation. Det är fullt möjligt att byta ut de personliga pronomen, men det är av största vikt att det andra pronomenet är anaforiskt (tillbakasyftande) för att konstruktionen skall behålla sin karaktär. Vidare har det visat sig att konstruktionen kan varieras med tre olika frågande pronomen; *vem*, *vilka* och *vad*. Verbet *tror*, är inte utbytbart. Däremot är det fullt möjligt att byta ut det första pronomenet till ett substantiv i bestämd form eller ett egennamn utan att bryta konstruktionens funktion. Resultatet av sökningarna presenteras i slutet av uppsatsen som en konstruktikonpost.

Nyckelord: konstruktionsgrammatik, korpusundersökning, retorisk fråga

Innehållsförteckning

TOC \o "1-3"

1. Inledning

PAGEREF _Toc231614655 \h 1

2. Syfte

PAGEREF _Toc231614656 \h 1

3. Tidigare forskning och bakgrund

PAGEREF _Toc231614657 \h 2

3.1 Konstruktionsgrammatik och konstruktioner

PAGEREF _Toc231614658 \h 2

3.2 Konstruktikon

PAGEREF _Toc231614659 \h 3

4. Konstruktionen *Vem tror du att du är:s* karaktärsdrag

PAGEREF _Toc231614660 \h 3

5. Material

PAGEREF _Toc231614661 \h 4

5.1 Korp

PAGEREF _Toc231614662 \h 4

6. Genomförande

PAGEREF _Toc231614663 \h 5

6. 1. Metod

PAGEREF _Toc231614664 \h 5

6. 2 Resultat för första sökningen i Korp

PAGEREF _Toc231614665 \h 5

6.3 Resultat för andra sökningen i Korp

PAGEREF _Toc231614666 \h 6

6.4 Resultat för tredje sökningen i Korp

PAGEREF _Toc231614668 \h 8

5.5 Resultat för fjärde sökningen i Korp

PAGEREF _Toc231614669 \h 8

7. Resultat

PAGEREF _Toc231614670 \h 9

7.2 Konstruktionens specifika kännetecken

PAGEREF _Toc231614671 \h 9

8. Konstruktikonpost för *Vem tror du att du är*

PAGEREF _Toc231614672 \h 10

9. Slutsatser och resultatdiskussion

PAGEREF _Toc231614673 \h 12

Litteraturförteckning

PAGEREF _Toc231614674 \h 13

Bilaga 1

PAGEREF _Toc231614675 \h 14

Tabellförteckning

Tabell	
1.....	7

Figurförteckning

Figur 1.....	
.....	11

1. Inledning

(1) *Vem tror du att du är?*

En fråga brukar förutsätta ett svar. Ett svar som svarar på frågan man just ställt. Men är det verkligen troligt att mottagaren kommer att svara på den här frågan? Antagligen inte. Det är snarare så att frågan har tappat sin frågestatus och förvandlas till en retorisk fråga. Det är en fråga som inte kräver något svar. Frågan har *konventionaliserats* till att bli något annat än vanlig informationsfråga. Alltså, uttrycket i sig används framförallt på ett annat sätt än vad orden egentligen säger oss (Svenska Akademiens grammatik = SAG del 1, 1999: 192).

Vem tror du att du är, har fått utrymme i det informella språket. Mellan dig och mig, mellan dem och oss. Den bärs upp utav någons handlande. Det som någon gjort och som någon annan inte tycker är okej. För det ligger något dolt, något subtilt i den här frågesatsen. Det är helt enkelt en fråga med en dold agenda. För det är knappast troligt att det är en fråga man ställer till någon på till exempel ett bröllop för att få igång en konversation. Uttrycket, eller konstruktionen, är så pass ovanlig i sin bokstavliga betydelse att det till och med är svårt att hitta plattformar för dess användning. Möjligtvis i spelet *Galenpanna*, där man har ett kort av en känd person i pannan fäst med en gummisnodd och skall räkna ut med hjälp av andra, vem man är. Uttrycket har också figurerat som titel på ett TV-program.

Men vad är det som gör att vi känner igen den här frågan och vet att vi inte förväntas svara på den? Vad har frågesatsen för specifika kännetecken som gör oss så medvetna om dess innehåll, trots att den till formen vill något annat? Den här uppsatsen vill undersöka uttrycket *Vem tror du att är* på ett djupare plan och fundera över hur den i sin konstruktion kan varieras och avgränsas utan att tappa sin betydelse som retorisk fråga med negativa undertoner.

2. Syfte

Uppsatsens syfte är att beskriva, avgränsa och definiera konstruktionen *Vem tror du att du är*. När konstruktionen funnit sina förutsättningar kommer en så kallad konstruktikonpost att skapas. Posten kommer att ingå i Språkbankens resurs konstruktikon. En mer utförlig beskrivning av

konstruktikon och vad en konstruktikonpost är, finns i avsnitt 3.2.

3. Tidigare forskning och bakgrund

För att förstå målet för uppsatsen, att skapa en konstruktikonpost, finns det en del begrepp som behöver förklaras lite närmre. Konstruktionsgrammatik och konstruktioner presenteras under 3.1, för att följas av en beskrivning av konstruktikon, under 3.2. I avsnitt 4 går det att läsa vad konstruktionen *Vem tror du att du är* kräver av sin form.

3.1 Konstruktionsgrammatik och konstruktioner

Konstruktionsgrammatiken erbjuder oss ett nytt sätt att se på språket. Där är språket inte längre uppdelat mellan grammatik och ordböcker; det som vi också kallar för generella regler och betydelsebärande enskilda enheter (Lyngfelt & Forsberg: 2012: 7-8). Där har uppdelningen uteslutits och alla former och strukturer av vårt språk ingår. För ett språk bygger på både *form och innehåll*. Till formen har ett uttryck som *Vem tror du att du är* konventionaliserats, alltså innehållet stämmer inte längre överens med sin bokstavliga betydelse och har förvandlats till en konstruktion. Det samma gäller för till exempel idiom, som *inte den vassaste kniven i lådan*. Vi vet ju att det egentligen inte handlar om knivar, utom om någon som kanske inte är så smart (=vass).

Inom konstruktionsgrammatiken har alla undantag en självklar plats och behöver därför inte presenteras som ett sådant, vilket de annars gör i både ordböcker och grammatikor. Konstruktionsgrammatiken har växt fram framförallt under senare delen av 1900-talet och tidigt 2000-tal i Berkley, USA (Ibid).

Det finns många olika former av konstruktioner. Här följer några exempel, där instanser av några intressanta konstruktioner är understruken.

(2)Aa– *Jag såg att du har tagit över mormors gamla bil.*

Ab – Gamla och gamla. För mig är den ny.

b Kan man måla sig frisk?

c Det här blev hur gott som helst

d Hålla tal (jämför med: hålla i en boll)

e Ditt svin! (jämför med engelskans: you pig!)

f Inte den vassaste kniven i lådan. (Ett så kallat idiom)

Något som är specifikt för de här konstruktionerna är att de för en andraspråksinlärare kan vara svåra att förstå, eftersom ordklasser och ord frångår sina vanliga mönster (Lyngfelt & Forsberg: 2012: 26). Ett verb kan till exempel helt plötsligt förändra sin valens och ett possessivt pronomen kan verka felplacerat, trots att det inom svenska språket annars ses som korrekt.

3.2 Konstruktikon

Ett konstruktikon kan ses som ett nytt sorts lexikon. Det är ett lexikon som i stället för ord redogör för olika sorters konstruktioner i så kallade konstruktikonposter. I dagsläget finns konstruktikon enbart som digital resurs. Dess syfte är att klargöra alla de språkliga strukturer och idiom som ligger mitt i mellan det lexikala och det semantiska. Syftet med konstruktikon är att på sikt kunna bli en tillgång för dem som arbetar med språk professionellt; både som pedagogisk, lingvistisk och språkteknologisk resurs (Lyngfelt & Forsberg, 2012: 14). En konstruktikonpost är en formellik sammanställning av de konstruktionsgrammatiska regler som beskriver en viss konstruktion. Ett konstruktikon är för tillfället under uppbyggnad på Göteborgs universitet på Institutionen för svenska språket under ledning av Benjamin Lyngfelt. Det bygger på den amerikanska förlagan *constructicon*, som arbetats fram vid Berkley, USA.

För att lyckas avgränsa och definiera varje konstruktions specifika kännetecken behöver den provas mot olika typer av text. Göteborgs universitet har en sökbar textbank där olika typer av textsamlingar (korpus) finns att tillgå, kallad Korp. Läs mer under 5.1

4. Konstruktionen *Vem tror du att du är:s* karaktärsdrag

Som redan konstaterats fungerar *Vem tror du att du är* som en *retorisk fråga*. Det är alltså en fråga där talaren inte anser att det krävs något svar, utan det frågan snarare gör är att aktualisera ett ”bekant sakförhållande” (SAG del 4, 1999: 752). I det här fallet handlar det bekanta om någons tidigare agerande. Retoriska frågor används framförallt i vardagligt- och formellt talspråk samt i det mer neutrala skriftspråket. SAG menar vidare att en retorisk fråga är mest vanlig i informella sammanhang eftersom att stilen i sig ger konstruktionen en ”emotionell karaktär” (ibid:

752), vilket stämmer bra in på karaktärisering här. Det som skiljer den här konstruktionen från andra retoriska frågor och som gör den intressant, är hur den retoriska frågan tas emot. Jämför med *Vem vill inte ha lördagsgodis?* – där det är underförstått att alla vill ha godis. Eller så kan frågan se ut så här: *Vem är det som alltid kommer för sent?* – där båda vet att det är mottagaren som alltid kommer för sent. I *Vem tror du att du är*, så påstår i stället talaren något med sin retoriska fråga. Talaren påstår att *Du tror att du är någon*. Och att vara *någon* kan likställas med att man betar sig på ett sätt där man vill sticka ut och kanske verka bättre än andra; *Du tror att du är bättre och betar dig som att du tror att du är bättre, än vad du egentligen är*.

Till sin form är konstruktionen uppbyggd som en *kvesitiv huvudsats*. Att den är kvesitiv innebär att det är en interrogativ (frågande) huvudsats som inleds med ett frågande pronomen (SAG del 4, 1999: 733 ff).

(3) a: *Vad tog det åt honom?*

* b: *Det tog åt honom ett (raserianfall)*

(4) a: *Vem tror du att du är?*

b: *Jag tror att jag är någon som...*

Inte nog med att frågan ställs utifrån någons tidigare handlande. Konstruktionen bygger dessutom på att någons handlande dessutom har uppfattats som negativt av talaren, vilket kan återkopplas till den emotionella karaktären på frågan.

Ytterligare något som gör konstruktionen intressant är dess avslut. Den slutar med ett *vara*, ett så kallat *kopulaverb*. Ett kopulaverb har ingen egen betydelse, utan är i stället bärare av en s.k. *aktionsart*. *Vara* och *bli* är de enda kopularverben i svenska språket (SAG, 1999: 193). Att avsluta med ett annat verb är inte tänkbart. Jämför med t.ex. *Vem tror du att du känner?*

Konstruktionen är en *huvudsats*, med en bisats som inleds av ett *att*. Det är inte heller tänkbart att använda någon annan subjunktion för att få samma betydelse. Jämför med t.ex. *Vem tror du som du är*. Att det inte är tänkbart beror också på att verbet *tror* tar *att-satser* som komplement. Uppsatsen kommer i sina Korpsökningar bland annat att undersöka om konstruktionen är i behov av just verbet *tror* för att behålla sin karaktär.

5. Material

Uppsatsen har koncentrerat sin undersökning mot det digitalt sökbara material som ingår i Korp. Se i avsnitt 5.1.

5.1 Korp

Korp är en sökbar databas som är uppbyggd kring svenska språkets faktiska språkbruk (Lyngfelt & Forsberg: 2012, 19). Det finns ca 1 miljard olika token (löpard), vilka är fördelade på 126 olika korpusar (maj 2013). Varje korpus är av varierande storlek, men är en textmassa vars innehåll på ett eller annat sätt påminner om vartannat. T.ex. finns korpusen August Strindberg representerad med 2 olika korpusar. Det finns möjligheter till att avgränsa eller utöka sökområdet beroende på vad man är intresserad av att ta reda på.

6. Genomförande

Målet med korpussökningarna i Korp har varit att undersöka hur pass flexibel konstruktionen är. Därför har fyra olika sökningar gjorts där konstruktionen har varierats på olika sätt. I tidigare avsnitt har vi sett att konstruktionen tycks ha en emotionell karaktär och att retoriska frågor används i informella sammanhang. För att se om konstruktionen även finns representerad inom mer formellt språkbruk, har tre olika korpusar valts ut; Bloggmix har 17 olika korpusar och står för det mer informella språkbruket. Akademiska texter (2 korpusar) och riksdagens snabbprotokoll (1978-79) representerar texter av mer formell karaktär. Värt att notera är att bloggar är forum som enbart går att genomföra digitalt. Riksdagens snabbprotokoll är nedtecknade dokument efter muntliga möten.

6. 1. Metod

Undersökningen är kvantitativ. I uppsatsens sökningar har sammanlagt 417 566 436 löpard och 26 297 595 meningar undersökts. Bloggmix har stått för mer än hälften av det sökbara materialet, vilket kan ha påverkat resultatet. Men som tidigare konstaterats så tillhör konstruktionen sannolikt framförallt det informella språkbruket och därför är bloggmix ett lämpligt material att leta förekomster i.

6. 2 Resultat för första sökningen i Korp

*Vem + tror/trodde + **pronomen** + att + **pronomen** + är/var*

I den första sökningen vill jag undersöka vilka olika pronomen som kan förekomma inom konstruktionen utan att den mister sin betydelse.

Antal träffar: 130 stycken, samtliga från bloggmix.

(5) Exempel på relevanta träffar:

- a. *Vem tror **du** att **du** är när DU inte klarar av konstruktiv kritik och källkritisk analys av dina texter?*
- b. *Vem tror **han** att **han** är som får säga såna saker?*
- c. *Pappa: Då kanske folk säger: "Vem tror **du** att **du** är?" Men då kan du svara som pappsen alltid sagt, det vill säga att man vet att man är BÅST, så om det inte duger, då kan man flyga och fara.*
- d. *Vem tror **du** att **du** är, egentligen?*

Samtliga meningar (5) visar på vikten av ett anaforiskt, tillbakasyftande pronomen, för att konstruktionen skall behålla sin struktur. Det bör tilläggas att Korp saknar möjligheten att välja anaforiskt pronomen, vilket inte möjliggör att säkerställa den typen av sökning. *Egentligen* (5d), är ett relativt vanligt efterled på konstruktionen. Av 130 träffar är det endast tre stycken som står i preteritum, vilket tyder på att konstruktionen framförallt verkar vara vanlig i presens. Alla personliga pronomen fungerar i konstruktionens struktur, förutom *det* eftersom frågan är riktad till en eller flera personer.

(6) Exempel på icke relevanta träffar:

- a. *Vem tror **du** att **det** är, på bilden?*
- b. *Jo, just det. Vem tror **du** att **jag** är?*
- c. *SVT gör en ny serie som heter "Vem tror **du** att **du** är". Charlotte Perelli hittade en mördare i släkten.*
- d. *Vem tror **ni** att **det** är som gömmer sig i min mage?*

I samtliga exempelmeningar (6), förutom i c, är det olika pronomen. Detta gör att konstruktionen frångår sin struktur och inte lever upp till kravet av en retorisk fråga med negativa undertoner. I 6a används ett *det*, vilket visar på att detta pronomen är helt uteslutet oavsett övriga pronomen för att få en fungerande konstruktion. Man skulle möjligen kunna tänka sig *Vem tror det att det är*, men alternativet dök inte upp under sökningarna i Korp.

6b verkar vara någon form av närbesläktad konstruktion. Man skulle kunna tänka sig att talaren säger så för att denne känner sig förolämpad och vill ge svar på tal.

Att det under en tid i SVT fanns ett program med titeln *Vem tror du att du är* (6c), har gjort att konstruktionen omnämnts på olika bloggar. Det kan ha påverkat resultatet av just den specifika konstruktionen. Det som är intressant med programtiteln är att man plockat konstruktionens bokstavliga betydelse och valt att leka med konstruktionens innebörd.

6.3 Resultat för andra sökningen i Korp

Frågande pronomen + tror/trodde + pronomen + att + pronomen + är/var

Under andra sökningen är målet att se vilka frågande pronomen som kan förekomma, utan att konstruktionen mister sin betydelse.

Antal träffar: 295 stycken, samtliga från bloggmix.

(7) Exempel på relevanta träffar:

a. *Din lilla jävla kärring, **vad** tror du att du är?*

b. ***Vilka** tror de att de är – som vill strypa yttrandefriheten och den fria debatten?*

c. *Hallå Borlänge, **vilka** tror ni att ni är?*

d. ***Vem** tror man att man är när man vill bestämma var människor ska bo?*

Trots att både frågorna under 7 och 8 inleds av samma frågeord, uppfyller inte alla kravet för konstruktionen. Samtliga meningar under 8 saknar anaforiskt pronomen, vilket redan konstaterats är nödvändigt. Alltså kan man se att själva frågande pronomenet i sig inte är avgörande för konstruktionens karaktär. Däremot är det så att det enbart finns utrymme för tre olika varianter. *Vem* är fortfarande dominerande som frågande pronomen (7d), några undantag finns med *vad* (7a). *Vilka*, alltså frågan i pluralform är inte lika frekvent som i singular, men förekommer (7c). Förutom att använda det personliga pronomenet *du*, är *hon* mest frekvent. Varför det är just så finns det inget utrymme att undersöka i den här uppsatsen, men det är värt att notera. Se tabell 1.

(8) Exempel på icke relevanta träffar:

a. ***Vad** tror ni att det är för något spännande i paketet?*

b. ***Vilken** tror ni att det är?*

c. Ok, **vem** tror ni att jag är hos nu?

De icke relevanta träffarna under 8 fungerar som vanliga frågesatser och blir därför inte relevanta.

Tabell 1. Sökningar sorterade efter relevans från andra sökningen i Korp.

Mening	Antal träffar
Vem tror du att du är	61
Vem tror hon att hon är	31
Vem han	23
Vem jag	18
Vem de/dom	2+1
Vem ni	2
Vem man	1
Vem trodde hon att hon var	3
Vem trodde jag att jag var	1
Vilka tror de/dom att de/dom är	13+4
Vilka ni	7
Vilka vi	1
Vad tror ni att ni är	4
Vad du	3
Vad vi	1
Vad hon	1

Tabell 1 visar bland annat att konstruktionen är som mest använd i den form uppsatsen valt att undersöka. Här är det, som sagt, värt att notera att det är möjligt att antalet träffar är fler än vad som är brukligt på grund av TV-programmet med samma titel. Hyfsat frekvent är också användningen av *Vem tror jag att jag är*. Här är konstruktionen intressant på det sättet att det är man själv som ifrågasätter sitt eget agerande och inte någon annans. Tabellen visar också att det frågande pronomenet *vem*, är överlägset *vilka* och *vad* i konstruktionen.

6.4 Resultat för tredje sökningen i Korp

Vem/vilka/vad + verb + pronomen + att + pronomen + är/var

Eftersom det stod klart efter andra sökningen att det endast är vissa frågande pronomen som kan förekomma, får de nu stå som alternativ. Nu

vill jag i stället undersöka om konstruktionen kan behålla sin funktion, som retorisk fråga med negativa undertoner, om något annat verb än *tror* förekommer på andra platsen.

Antal träffar: 249, samtliga i bloggmix.

(9) Exempel på icke relevanta träffar:

- a. Vad **önskar** du att du var bättre på?
- b. Vad **menar** han att de är nu då?
- c. Vem **önskar** du att du var kompis med?
- d. Vad **gör** det att det är barnmotiv på, prova ska jag göra i alla fall
- e. Vem **tycker** ni att jag är mest lik?
- f. Vad **tycker** han att det är för fel på småländska slynor?

Trots att utrymmet för verb nu står fritt, är *tror* ändå det överlägset mest vanliga. Verbet *tror*, är alltså bärande i konstruktionen och kan inte bytas ut mot något annat. Det blir tydligt genom att studera meningarna 9a och 9c, där det förekommer både anaforiskt pronomen och ”rätt” frågande pronomen. Men eftersom de båda i stället fyller funktionen som vanliga informationsfrågor, tappar de status som konstruktion.

5.5 Resultat för fjärde sökningen i Korp

Vem/vilka/vad + *tror* + **substantiv/egennamn** + *att* + *pronomen* + *är*

Slutligen behöver det undersökas om det går att ersätta det första personliga pronomenet med något annat, utan att konstruktionen i sig tappar sin konventionaliserade betydelse.

Antal träffar: 6, samtliga i bloggmix

(10) Relevanta träffar:

- a. Vem tror **Assange** att **han** är?
- b. Vem tror **ungen** att **hon** är?

Det visar sig att det faktiskt går att använda sig av ett substantiv eller egennamn i stället för ett personligt pronomen för att få samma syftning i konstruktionen. Dock är den ovanlig. Sökningen gav endast två träffar. Värt att notera är att substantivet behöver vara i bestämd form. Detta handlar om en så kallad presupposition; där det redan kända alltid står i bestämd form (Cassirer, 2003: 128 ff.). Alltså, mottagaren vet redan vem ungen (7b) är

och använder sig därför av bestämd form. Jämför med: *Vad tror du att det är för en unge?* Dock är det så att för att någon skall vara uppe till diskussion, så förutsätter det att personen i fråga redan är känd i sammanhanget.

(11) Icke relevanta träffar:

a. *Vad tror folk att jag är?*

b. *Vad tror Ni att det är för kön på bebisen?*

c. *Vem tror gud att jag är?*

d. *Vad tror Sarkozy att vi är inne i just nu?*

Återigen blir det tydligt att det måste vara ett tillbakasyftande personligt pronomen i satsen för att den skall uppfylla kriterierna. Dock kan nog både 11a, c och d, beroende på kontext, uppfylla kriterierna för retoriska frågor. De upplevs som närbesläktade med uppsatsens konstruktion, men är inget som uppsatsen kommer att fördjupa sig i.

7. Resultat

Resultatet av sökningarna visar att det finns bestämda ramar som konstruktionen bör hålla sig inom för att inte tappa sina specifika kännetecken, se under 7.2. Anmärkningsvärt i resultatet är att uttrycket enbart förekommer i bloggmix. Slutsatsen man kan dra av detta är att uttrycket som sådant är av så pass informell karaktär att det inte är gångbart i mer formella sammanhang. Riksdagens snabbprotokoll är till skillnad från de akademiska texterna talade situationer som är nedtecknade. Därför skulle man kunna tänka sig att uttrycket skulle ha fått någon form av utrymme även där. Men, då sammanhanget när snabbprotokollen nedtecknas fortfarande är av formell karaktär, uteblir konstruktionen. Det är dock tänkbart att om det funnits snabbprotokoll från en yngre tidsperiod så hade resultatet kunnat ha blivit ett annat. Men som Korp ser ut i dag finns det inga yngre snabbprotokoll att tillgå.

7.2 Konstruktionens specifika kännetecken

Konstruktionen, ska:

- * ... inledas med något av följande *frågande pronomen*; *vem, vilka, vad*
- * ... ha verbet *tror* på andra plats
- * ... ha två av *samma personliga pronomen*, där det andra är *anaforiskt*,
- * ... eller *substantiv i bestämd form/egennamn* på första pronomens plats
- * ... Personliga pronomenet får ej vara *det*
- * ... innehålla en *att-bisats*
- * ... avslutas med verbet *vara*
- * ... verben skall stå i *finit form*

8. Konstruktikonpost för *Vem tror du att du är*

För att förtydliga innehållet i posten föregås den av kortare förklaringar av vissa begrepp.

Cx: Konstruktion

FrameNet: FrameNet är framarbetat vid Berkley, USA och är en digital resurs som bygger på att en lexikal betydelse ingår i en semantisk ram eller scen. Flera olika ord ingår i samma ram, t.ex. ingår ord som sälja, köpa, köpare, säljare, dyr och billig m.fl. i samma ram (Forsberg & Lyngfelt, 2012: 10). Den svenska motsvarigheten heter svenskt FrasNät++ (SweFN) och finns att hitta på Språkbanken.

Saldo: Saldo (svenskt associationslexikon 2) är ett elektroniskt lexikon vid Språkbanken på Göteborgs universitet. Det är inte ett lexikon i traditionell bemärkelse utan är avsett för ”användning i språkteknologisk forskning och utveckling av språkteknologiska applikationer” (Saldo, webbsida) Varje lexikonenheter ”mappas” för att överensstämna med andra enheter, som till exempel SweFN. Orden i Saldo är numrerade så att det inte skall ske missförstånd genom användandet av t.ex. ordet *fot* eftersom det både kan betyda en kroppsdel eller en plats (*vid foten av ett berg*) (Forsberg & Lyngfelt, 2012: 12) .

Fält	Typ av information	Analys av konstruktionen
Id	Konstruktionens namn	Vem_tror_du_att_du_är

Type	Cx, cat eller role	Cx
Cat	Frastyp	Frågesats
Definition	Fritextdefinition där konstruktionselementet ingår och markeras; <taggas>	Talaren ställer en fråga, vilken är av retorisk karaktär. Frågan är baserad på Någons tidigare negativa beteende. Frågan uttrycker ett nedsättande omdöme om Någon.
Structure	Morfosyntaktisk struktur, ordklass, frastyp, böjningsinfo och/ eller lexem (lu i Saldo)	Vem/vilka/vad 1[k], tro 1(fin), NP (def)[i], att, pn [i], vara 1(fin), _[k]
Cee	Ev. lexikalt specifika led i cx, angivna som Saldo-enheter	Vem/vilka/vad, tror, vara
Coll	Ev. led som är påfallande vanliga i konstruktionen	Du, hon
Construction_elements	Konstruktionselement (led som ingår i eller förutsätts av cx); ange roll, kategori, böjningsinfo och/eller lexem	<cat name="Wh" lu="vem, vilka, vad"/> <role name="State" lu="tro (vb)"/> <role name="Entity" cat="NP (def)"/> <cat name="Im" lu="att"/> > <role name="Entity" cat="pn"/> <role name="State" lu="vara" (vb)/>
Examples	Autentiska exempelmeningar där cx-elementen taggas; försök välja exempel som tillsammans speglar konstruktionens variationsmönster	Vem tror du att du är, egentligen? Hallå Borlänge, vilka tror ni att ni är? Din lilla jävla kärring, vad tror du att du är?
Comment	Eventuella kommentarer till analysen	Konstruktionen är vanligast i presens

reference	Hänvisning till analysens källa	From, Tina (2013). Vem tror du att du är? En kvesitiv huvudsats, ställd som retorisk fråga. (B-uppsats) Inst f sv språket, Gbgs universitet
-----------	---------------------------------	---

Figur 1: Beskrivningsformat av konstruktikonposten Vem tror du att du är. Mittfältets förklaringar av information är hämtad från Lyngfelt och Forsberg (2012: 16).

9. Slutsatser och resultatdiskussion

Att ha förenat en konstruktikonpost med uttrycket *Vem tror du att du är*, känns meningsfullt. Framförallt ur synvinkeln att konstruktioner i mångt och mycket är saker som vi bara använder, utan att tänka på hur det låter. Intressant blir det när man inser vilka ramar som frågan faktiskt har att förhålla sig till utan att tappa sina specifika karaktärsdrag. Att den med hjälp av sin form, där bland annat det anaforiska pronomenet spelar en avgörande roll, får ett innehåll som gör att vi vet att det inte är en fråga som vi förväntas svara på.

I den andra sökningen i Korp framkom det att *hon* var det mest använda pronomenet näst efter *du*. Att ha fördjupat sig i orsakerna till detta hade varit intressant. Vidare går det inte riktigt att släppa hur verbet *vara* i svenska språket är så starkt förknippat med vårt agerande. För vi både *är* vår ålder, vårt yrke och vårt utseende samtidigt som vi *är* det negativa som andra bestämmer sig för att vårt agerande leder till; *vi är dumma i huvudet* eller *snåla* eller *äckliga*. Ibland får man hjälpa sina barn på traven och säga saker som:

(12) *Du är inte dum, men du gör dumma saker*

För det finns en skillnad på det man gör och det man är. I till exempel det spanska språket så finns det två olika sorters *vara*. Ett som står för permanenta tillstånd (*ser*) och ett annat för det tillfälliga (*estar*).

(13) a. *Estas loca – Du är inte klok (tillfälligt)*
 b. *Eres loca – Du är galen, som person (permanent)*

Resultatet av sökningarna i Korp visar att *Vem tror du att du är*, är vanlig i vårt dagliga tal. Alla träffarna i uppsatsens sökningar kom från olika bloggar. I och med att vi i dag har förmågan att uttrycka oss på ett talspråkligt sätt med hjälp av olika forum på internet är det kanske dags för *Svenska Akademiens grammatik* att uppdatera och precisera sin version från 1999? Där står det, som tidigare nämnts, att en retorisk fråga framförallt används i dagligt tal, informellt språkbruk och i olika former av skriftspråk. Konstruktionen har, som uppsatsen visat, hittat ny mark i digitala skriftliga sammanhang. Och detta är sammanhang där vi språkbrukare använder oss av det informella och emotionella talspråket, fast i skrift.

Litteraturförteckning

- Cassirer, Peter 2003. *Stil, stilistik & stilanalys*. Lund: Natur och Kultur.
- Lyngfelt, Benjamin & Markus Forsberg 2012. *Ett svenskt konstruktikon. Utgångspunkter och preliminära ramar*. Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet. GU-ISS-rapport 2012-02. [Tillgänglig 2013-05-20 på <http://hdl.handle.net/2077/29198>]
- Saldo [Webbplats tillgänglig 2013-05-29 på HYPERLINK "http://spraakbanken.gu.se/resurs/saldo" <http://spraakbanken.gu.se/resurs/saldo>]
- Svenskt Frasnät ++ (SweFN++) [Webbplats tillgänglig 2013-05-20 på <http://spraakbanken.gu.se/swefn/>]
- Teleman, Ulf, Erik Andersson & Staffan Hellberg m.fl. 1999. *Svenska Akademiens Grammatik*. Första bandet. Stockholm.
- Teleman, Ulf, Erik Andersson & Staffan Hellberg m.fl. 1999. *Svenska Akademiens Grammatik*. Fjärde bandet. Stockholm.

Bilaga 1

Söksträngar komponerade som så kallade CQP-frågor i Korp:

Första sökningen:

Andra sökningen:

Tredje sökningen:

Fjärde sökningen:

För ytterligare information om konstruktioner rekommenderas Lyngfelt och Forsbergs *Ett svenskt konstruktikon. Utgångspunkter och preliminära ramar*. GU-ISS rapport 2012-02

Besök HYPERLINK "<http://www.spraakbanken.gu.se>" www.spraakbanken.gu.se för att på egen hand studera Korp.

Som bilaga finns söksträngarna som så kallade fullständiga CQP-frågor (bilaga 1)

Information om antal korpusar saknas.

För att läsa mer om svenskt Frasnät++, gå in på <http://spraakbanken.gu.se/swefn/>

På HYPERLINK "<http://spraakbanken.gu.se/resurs/saldo>" <http://spraakbanken.gu.se/resurs/saldo> kan du läsa mer om Saldo

PAGE

PAGE

PAGE 2

PAGE 1